

TÍMEA BOCKOVAC i dr. (ur.), *Otthon két hazában / Dom(a) u obje domovine. Zbornik radova u čast Dinka Šokčevića*, Zaklada za hrvatsko školstvo u Mađarskoj – Institut za jezik Glotta – Hrvatski institut za povijest – Institut za istraživanje povijesti Centra za istraživanje humanističkih znanosti Sveučilišta Eötvös Loránd, Budimpešta – Osijek – Zagreb – Pečuh, 2025., 462 str.

Zbornik radova koji ovdje predstavljamo objavljen je povodom 65. rođendana cijenjenoga povjesničara i kroatiste Dinka Šokčevića, a odraz je zahvalnosti i priznanja, što je izraženo na samom početku publikacije (Čestitka/Köszöntő str. 9-12), njegovu višegodišnjem znanstvenom radu i djelovanju u povezivanju hrvatske i mađarske znanosti i kulture. U zborniku su objavljena 33 znanstvena rada njegovih bliskih suradnika i kolega s više visokoobrazovnih, znanstvenih i kulturnih institucija iz Hrvatske i Mađarske. Radovi su pisani na hrvatskom (19) i na mađarskom (14), a sažetci na engleskom jeziku.

Najveći dio zbornika čine radovi povijesne tematike koji se bave hrvatsko-mađarskim odnosima kroz različita povijesna razdoblja. Vremenski okvir obrađenih tema jest od 13. stoljeća – rad autorice Gál Judit, "A szlavón báni hivatal és a dalmáciai városok kapcsolata (1242-1270)", str. 213-221 u kojemu se u navedenom razdoblju obrađuje uloga slavonskih banova u upravljanju dalmatinskim gradovima i promjenama u ugarskoj kraljevskoj politici, pa do kraja Drugoga svjetskog rata – članak Árpáda Hornyáka, "A magyar-jugoszláv határ megváltoztatásának lehetősége a második világháború után", str. 234-241, koji problematizira mogućnost promjene mađarsko-jugoslavenske granice nakon 1945. godine. Prvi povijesni rad u ovom zborniku posvećen je povijesti Pečuha i njegovoj važnosti za hrvatsku kulturu (Ernest Barić, "Pečuh i hrvatska kultura", str. 45-57). Najveći su interes autori posvetili političkim događanjima 19. i prve polovice 20. stoljeća. Kroz radove su analizirani, između ostalog, politički kompromisni mehanizmi u Habsburškoj Monarhiji (sudjelovanje hrvatskih predstavnika u zajedničkim delegacijama Monarhije: primjerice rad Ivána Berténya "Horvátország képviselői a delegációban (1868.-1918.). Intézménytörténeti vázlat és adattár", str. 87-115); fenomen "mađarona" u hrvatskom političkom diskursu

19. stoljeća (rad Arijane Kolak Bošnjak, "Tko su bili Mađaroni u hrvatskom političkom diskursu 19. stoljeća?", str. 254-262), te prikaz Hrvata u mađarskoj javnosti (primjerice: rad Željka Holjevca, "Hrvatska i Hrvati u mađarskom tjedniku *Vasárnapi Ujság*", str. 222-233). Temama iz ovoga povijesnog razdoblja bave se i: Bene Sándor, "Elméltetés a lehetetlenről. Az 'összeesküvés' politikai programirata 1665-ből", str. 68-86; Gábor Demeter, "Gondolatok a dualizmus kori horvát gazdasági növekedés mértékéről", str. 179-191; Stjepan Matković, "Neka zapažanja o politici, činovnicima i saborskim izborima u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji na prijelazu u 20. stoljeće", str. 319-330; Branko Ostajmer, "'Uzor čovječje savršenosti. Odjek smrti Ferenc Deáka u hrvatskoj javnosti'", str. 345-356; Vlasta Švoger, "Joseph Eötvös, Izidor Kršnjavi i modernizacija osnovnoga školstva u Mađarskoj i Hrvatskoj u 19. stoljeću", str. 384-392.

Posebno su zanimljivi radovi koji se bave plemićkim obiteljima i crkvenim elitama u međunacionalnim odnosima te očuvanju jezika, kulture i identiteta. Svakako treba istaknuti radove: Monika Brkanić – Denis Njari, "Pregled službi i funkcija plemića Korodskih unutar vladarskog aparata srednjovjekovnog Ugarsko-Hrvatskog kraljevstva", str. 157-166; Marija Karbić – Damir Karbić, "Ugarsko-slavonsko razdoblje života jednog dalmatinsko-hrvatskog premeta 14. stoljeća. Slučaj Trogiranina Nikole Kažotića", str. 242-253; jedan rad iz domene povijesti umjetnosti: Sanja Cvetnić, "Fratr Georgius Utissinovich, aliàs Martinusius dictus", str. 167-178. Etnograf Károly Lábad i u radu "A Mária-tisztelet terjedése a Drávaszögből Szlavóniába a 18-19. században. Laskó, Almás és Atyina kegyhelyek példája", str. 263-276, donosi prikaz štovanja Marijina u 16. i 17. stoljeću i njegovo širenje s mađarske na hrvatsku zajednicu u 18. i 19. stoljeću, dok članak Eldine Lovaš, "Novi doprinosi u istraživanju pečuških Hrvata u prvoj trećini 18. stoljeća", str. 307-318 donosi rezultate istraživanja temeljena na oporukama pisanim hrvatskim jezikom o pečuškim Hrvatima na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće. Antal Molnár u svome članku "Nepoznati memorandum Ivana Tomka Mrnavića o obnovi loretanskog Ilirskog kolegija (1624.)", str. 331-334 donosi do sada nepoznate podatke o navedenome memorandumu pronađenom u Arhivu Magalloti u Firenci. Géza Pálffy u svojoj studiji s naslovom "Út a bántásig a 17. század első felében. Erdődy Zsigmond nyelvi felkészülése Horvát-Szlovénország legfőbb méltóságára", str. 357-372

istražuje temu usvajanja stranih jezika među banovima u Hrvatskoj i Slavoniji, a na primjeru bana Sigismunda Erdődyja. Također, donosi i vrijedne podatke iz obiteljske povijesti, političke povijesti, povijesti umjetnosti, Erdődyjevim putovanjima kao i o povijesti ranonovovjekovnih mađarsko-hrvatskih odnosa. Jedan rad s povijesnom tematikom odnosi se na pojavu i upotrebu pečata s hrvatskom šahovnicom autora Szabolcs Varge s naslovom "A Horvát Királtság pecsétjének használata az 1526. évi mohácsi csata utáni években", str. 393-402.

U kontekstu naše bosanskohercegovačke povijesti vrijedi istaknuti rad Rudolfa Barišića "Klerici Bosne Srebrene školovani u samostanu u Baji" str. 58-67, u kojemu su analizirani dostupni izvori o barem 40 klerika koji su boravili i obrazovali se u samostanu u Baji između 1810. i 1839. godine, a kroz zakladu stipendiranja Josipa II.

Posebno se čini zanimljiv rad iz povijesti sporta autora Bíró Lászlóa "Az első döntő. Magyar-horvát együttműködés Veszprémben", str. 116-125 u kojemu je središte stavljeno na doprinos hrvatskih trenera i igrača u uspjehu rukometnoga kluba Veszprem.

Jedan od ključnih elemenata identiteta jest jezik, tako da se kroz drugu skupinu radova analiziraju jezični kontakti, dvojezičnost te očuvanje materinskoga jezika u manjinskim zajednicama. Posebno se ističu dvije jezične studije: prva je o hrvatskom jeziku u jezičnom krajobrazu grada Baje autorice Timee Bockovac, "Hrvatski jezik u jezičnom krajobrazu grada Baje u Mađarskoj" str. 133-147, a drugi je rad Ane Lehocki-Samardžić, "Utjecaj suvremenog hrvatskog jezika na suvremeni mađarski jezik" str. 288-306, koji kako i sam naslov kaže, analizira utjecaj suvremenoga hrvatskog jezika na mađarski. Jedna studija pod naslovom "Adalékok a 19. századi horvátországi magyarnyelv-oktatás és nyelvtanítás történetéhez", str. 425-438, autorice Orsolye Szentesi Žagar posvećena je institucionalnom okviru za poučavanje mađarskoga jezika u 19. stoljeću u Hrvatskoj kao i metodološkim i strukturalnim značajkama mađarskih gramatika namijenjenih hrvatskoj publici. Književnost, odnosno književni prijevodi, u ovom slučaju prijevod poema mađarskoga pjesnika Pilinszskog na hrvatski jezik (prevoditelj je D. Šokčević), promatra se kao još jedan od kulturnih mostova između dviju država i dviju kultura. Autor Zsombor Labadi u radu "Ugyanaz, és mégis minden más. Pilinszky János két verse a szerelemről" str. 277-287, analizira simboliku i aspekte ljubavi

u dvjema poemama Pilinszkog. Drugi prigodni književni rad je Stjepana Blažetina "Prigodnica Janósa Pakróczyja Nepomuka prigodom imenovanja Pavla Matije Sučića za stolnobiogradskog biskupa" str. 126-132, u kojemu autor analizira strukturu prigodne pjesme napisane 1828. godine. Temu "Rana slavenska toponimija u južnom ugarskom Podunavlju" str. 29-44, iscrpno je obradio Mario Bara.

Kao treću skupinu možemo izdvojiti radove posvećene identitetu manjinskih zajednica i migracijama, u kojima se analiziraju suvremeni izazovi u očuvanju identiteta i kulturne baštine, kao i pitanja integracije manjinskih zajednica u šire društvo. U ovim je radovima također naglašena važnost međunacionalnih veza u očuvanju manjinskih zajednica. Riječ je o sljedećim vrlo vrijednim radovima: Katica Bakija – Maris Bjelanović, "Časopis za žene u povijesti hrvatskog novinarstva. Prikaz ženskog lista Marije Jurić Zagorke" str. 17-28; Ivica Đurok, "Etničke elite u Mađarskoj" str. 192-203 te rad Veronike Eszik, "Zágrábiáda. Városkritiku,, hangok egy jogpárti élclapban (1883-1884)", str. 204-212 u kojemu autorica analizira društvenu kritiku i percepciju identiteta kroz humor i satiru objavljenim u satiričnim novinama Bič. Posebno vrijedi istaknuti članak s naslovom "A néprajzi gyűjtő Sokcsevits Dénes", str. 148-156, posvećen Šokčeviću kao etnografu, a u kojemu se Bognár Szabina osvrće na interes Šokčevića za običaje Hrvata u Mađarskoj te na poseban način govori o njegovim etnografskim istraživanjima u vezi s tradicijom maskiranja u Baji.

Posebnu vrijednost za razumijevanje širega konteksta povijesnih događanja, kretanja i društvenih promjena imaju povijesni demografski radovi koji se oslanjaju na analize matičnih knjiga i statističkih podataka. Jedan takav rad nastao je iz pera Andora Veghe, "Demografski i društveni razvoj hrvatskih naselja kraj Drave u 18. stoljeću prema podacima matičnih knjiga rođenih" str. 403-424, koji analizom matičnih knjiga rođenih i analizom prezimena istražuje formiranje hrvatskih zajednica kraj Drave u 18. stoljeću. Demografski podatci omogućavaju interdisciplinarni pristup u analizama različitih povijesnih interpretacija. U ovu skupinu može se uvrstiti i rad Roberta Skenderovića "Analiza najstarijih izvora u kojima se spominje etnonim 'Bunjevci' na prostoru Bačke" (str. 373-383).

Na samom kraju zbornika donesene su kratke biografije svih autora te popis recenzenata.

Ovaj zbornik s raznovrsnim temama više od trideset kvalitetnih radova svjedoči o dubokim i značajnim tragovima Dinka Šokčevića u znanosti i kulturi u objema svojim domovinama, i Hrvatskoj i Mađarskoj. Ovi radovi također odražavaju bogatstvo i raznolikost Šokčevićevih interesa i djelovanja, a dvojezična publikacija može se interpretirati kao njegova uloga kulturnoga mosta između dviju država.

Ana Zadro